

הלכות סבה סימן תרמ

שקבא לו הצער במקרה אחר שעשה שם הסבה, אבל אין לו לעשות סבתו לבתחלה במקום הריח או הרוח ולומר מצטער אני: הגה ואם עשאה מתחלה במקום שמצטער באכילה או בשתייה (יח) או בשנה, או שאי אפשר לו לעשות אחד מהם בסבה מחמת (יט) * דמתקרא מלקטים או גנבים קשה היא בסבה, (כ) אינו יוצא באותה סבה (ה) (ו) קלל אכלו בדברים שלא מצטער בהם, דלא הני כעין דירה שייכל לעשות שם כל צרכיו (מדרכי פ הישן). מי שכבו לו הנרות בסבה בשבת ויש לו נר בביתו, (כא) מפר לצאת מן הסבה כדי לאכל במקום נר, (כב) ואין צריך לילך לסבת חברו שלש שם נר (כג) אם יש (ד) טרח גדול (כד) בדבר (ה) סימן נאופקווי סימן מנה). ואם בא רוח ורוח לכבות הנרות בסבה, מפר לקרש סדין או כנר מן הצד, (כה) אכל לא תחת הסכף (כו). מי שלא יוכל לישן בסבה מחמת שער לו (ז) בפשוט ידיו ורגליו

באר היטב

ואם יש יחושים מוטב לישן בכלה אע"פ שיש לה גג ונגבות ידיו מלישן חוץ לסבה, גמרא דף כו: (ה) קלל. ולכן יש למחות באוסן העושים סבות דחובות שא"א לישן שם מחמת מורא הגנבים, לבוש. אבל אם אינו מתקרא לנפשו רק שמתקרא שהגבדו קליטשמישו יוצא דהא יכול להקבילם בפלגה לביתו, תשובת רמ"א סימן כט, ד"מ. וע"י סימן תולו ס"ק א משי"ש. וע"י בהשוכת חכם צבי סימן צד משי"ש: (י) טרח. וכן מי שפסקתו נוסעין פשמים מן האילנות, אם אפשר לו בלא טרח לילך לסבת חברו לך ואם יש לו טרח יאכל בביתו, שבות יעקב ח"ב סימן כט: (י) פשוט. עין ס"ז

סימן יוצא מה יית אכילה, ועיי"ש שהביא דהא ר"ע שעשה סבה בראש הסכנה

משנה ברורה

סימן תרכט סעיף יד ובמקנה ברורה שם (א), ובסימן תרל סעיף א ובמקנה ברורה שם, וליעיל בסימן עט סעיף קטן כג במשנה ברורה (א): (יח) או בשנה. פדוש, (כ) במקום דליכא צנה והצער הוא מחמת הריח וכיוצא בזה, ובנ"ל, דאלו במקומות הקרים יוצא ידי חובתו באכילה אף על-גב דלא יוכל לישן שם, (כא) דאי אפשר בענין אחר, וממילא מקרי שם ציון פדוריו (כב) וגם מקרי דאוי לשנה אם היה לו פדים וקסותו פראי: (יט) דמתקרא

מלקטים או גנבים. ורצה לומר, שיוכלו להניקו (כג) בגופו, ואפלו במקום שביזים אינו מתקרא רק בפלגה מתקרא לישן שם מפניו. (כד) אכן אם אינו מתקרא מפני הרוח הגוף רק מגנבת פלד, יוצא, שייכל להקניסם בביתו: (כ) אינו יוצא נכו'. ורצה לומר, אפלו ידי חובה אכילה (א). (כה) ויש מאחרונים שחולקין על זה ונדעם, דאף דבתחלה פדוראי אין לעשות סבה כזו שאין יכול לקבם בה כל הדברים פדור, מפל מקום פדור צד צד יוצא כה ידי חובה אכילה פדור של אכילה אין מצטער: (כא) מתר לצאת נכו'. דנרף בני אדם להצטער מנה: (כב) ואין צריך לילך לסבת חברו. דהא נמי חשוב צער. דאין ערב לו לאדם אכילתו אלא בשל. (כ) והלילה הראשונה צריך לטרם ולילך לסבת חברו, אף לא יברך שם, אם לא שאינו מצטער בה נא"ר. והסתייך אדם קב, דממצטער קנה יכול (כו) האדם לטוב את עצמו ולעשות בשמחה הברך: (כג) אם יש טרח גדול. מפני ששקרא הוא דליגף לסבת חברו יש צער בדבר (כח) לא פסיקא לה פל פה, לכן תלה הדבר באם יש טרח גדול בזה, דאם אין לו טרח גדול צריך לילך לסבת חברו (א) שלש שם נר. (כט) וכן אם ירדו גשמים ופסקו ומפל מקום צדון נושא מן האילנות ואי אפשר לאכל בסבתו, ויש לחברו סבה עם גג העשוי לך לטור ולפתח, צריך לילך לסבת חברו אם אין לו טרח גדול בדבר: (כד) בדבר. הינו בשעת אכילה. (ל) אבל פשיטא, אפלו מי שאין לו מקום פתור לבנות לו סבה, שצריך להקציא לו מקום לבנות לו סבה, ואז שם ביתו, בדרך שגם כל השנה רגילים לפנות מבית לבית ואז שם ביתו הנהגת חמס סופר, וכן קבב הבכור יעקב בפשיטות: (כה) אבל לא תחת הסכף. דאז (ל) ובשל הסדין אף הסכף (לג) ופסל הסבה, פדלעיל בסימן תרכט סעיף יט לזעה ראשונה דסתם שם המחבר פתח. (לג) אמנם לפי מה שבארנו שם, דבמקום הפסק כשאינו מועיל פריסה מן הצד והצטרף לאכל חוץ לסבה יש לסמך אדעה שניה דמתרת לתלות סדין כדי להגן, אין לאסור זה כי אם בעירתיק הסדין מן הסכף ארבעה טפחים, וראו אין בטל הסדין לגבי הסכף (ובשפת ויוס טוב (לד) נכו' לזה שלא ירחיק שלשה טפחים חלל מן הסכף (לה) משום חשש אהל) ודוא הדין דמתר (לו) במקום הדחק לפדור סדין למעלה על הסכף כדי להגן,

שער הציון

(כ) מגן אברתם, וכפי מה שמפרש הפריימגדים דבריו במסנתו. ונדאקרים מפרש דברי הפריימגדים של הפריימגדים, וליפי זה בשעת הצנה, פדור דכלאו הכי אינו יכול לישן, לא נפסקה סבתו מחמת ששעה אותה במקום הריח וכיוצא בזה: (כא) פריימגדים: (כב) מחצית השקל, וכן פסק במחזיק בדיקה בשם תשובת נב"א, דאף מי שאינו יכול לישן שם מפני הצנה או מפני שאין יכול לישן שם איש וביתו, אפלו הכי נצא ידי חובת אכילה: (כג) מגן אברתם בשם הרמ"א: (כד) שם: (כה) שער התשובה בשם תשובת חכם צבי סימן צד, וכן דעת בנו בספרו מור הקציעה וכן הסכים בתשובת משיבת נפש. וע"י ליעיל בילש סימן תרלט בשער התשובה שהביא סעקא להחכם צבי מהשוכת רב תאי פאון. ומפל מקום יש לחבר נכו' באד בנה, כי פסק אחרונים סעתיקו את דברי הרמ"א להלכה (א), ורשימת החכם צבי כבר אשבו, עין שם: (כ) והינו אם פבו הנחות קדם שאכל פזית, דאם אחר פה, כבר קדם המצנה, והרי הוא כשאר ימים דמצטער פטור בו: (כ) ואינו דופה לירדו גשמים או מצטער מחמת חלי, דזה אינו תלוי בו וגם כלם מצטערים בזה, ולכן אסור לברך ונקרא הדין כיון דמן השמים עבובה, אבל בצער תלוי בגופו, אם זה אינו מקפיד בקף למה יפטר, שחרי פמה בני אדם הולכין לבית חבריהם לאכל שם, עד כאן לשונו: (כא) שם בתרומת הירושן: (כב) תשובת שבות יעקב חלק ב סימן כט, וכן פשיטת מתי אדם: (ל) ולא פהמשתפשים, שאינם מחזיבים לבנות להם סבה במקום אחר שאין שם דירה נשם בהנהגת ח"ס: (לג) ס"ז בסעיף קטן ד: (לג) הינו בהיות הסדין תחתיה, אבל כשפסקה חזרת להכשר, וכדלעיל בסימן תרכט סעיף ב פתח"ה וסעיף ג פתח"ה: (לג) מגן אברתם שם וקאן: (לד) פריימגדים: (לה) ובלבושי שרד משמע שהוא סובר דאפלו תחת הסכף ממש פס"ד אין נכו', דנחשב אהל מן הסדין והמטה, אמנם בפריימגדים ובמחצית השקל ובבכור יעקב פלג אין סוברים כן, עין בדבריהם: (ל) מגן אברתם:

הלכות סבה סימן תרמ

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק כו]

אם לא בקפיפת גופו וְאֵיבְרֵיָהּ⁽²²⁾.

22) וביאר הגרש"ז אויערבך (ספר הסוכה פסקים והערות אות כח) שאף אם הוא מצטער במוציאות לישון במקום צר כזה, מ"מ צער זה נובע מכך שהסוכה אינה אלא דירת עראי, וכיון שזה היה רצון התורה שישבו בדירת עראי, אשר לפעמים דרים בה בצפיפות, אין בכך פטור של מצטער.

[משנ"ב ס"ק כז]

וְתִיב לִישֵׁן שְׁמֵם⁽²³⁾ וכו', שְׁמָא יִמְשֵׁף אֶתֶר שְׁלֶחְנָהּ⁽²⁴⁾.

23) ואף לענין לכתחילה, כתב הגרש"ז אויערבך (ספר הסוכה פסקים והערות אות טו) שאין כל חיתרון בכך שאין כל גופו בסוכה אלא רק ראשו ורובו, שהרי נהגים כולם לשבת בסוכה כשרגליהם תחת שולחן הגבה עשרה טפחים שהוא כאוהל ועל ידי כך נחשב שרגליהם אינן בתוך הסוכה, וראה מה שכתבנו לעיל (סי' תרלד ס"ק א).

24) אמנם, העיר בספר זכרון שמואל (סי' כט אות יב) שבשעה"צ לעיל (סי' תרלד ס"ק ז) כתב שהאוכל בסוכה שאין בה שולחן באופן שאין חשש שמא ימשך אחר שולחנו כגון שפיתו בידו, יוצא בזה ידי מצות טובה, ואם כן מדוע החמיר לענין שינה שבה אין חשש שימשך אחר שולחנו. וכתב הגר"י קלופט (דעת יואל סי' לד על סי' זה) שטעות סופר יש במשנ"ב כאן, וצריך לומר 'ואף במקום יואר', וכוונת המשנ"ב היא שאף שלענין אכילה גזרו חכמים שמא ימשך אחר שולחנו, לענין שינה לא גזרו, וכן דעת הגרש"ז אויערבך (הליכות שלמה סוכות פ"ט דבר הלכה אות כט והע' 105) שטעות סופר היא במשנ"ב, שהרי מקור דבריו הוא לכאורה בפמ"ג (משנ"ב ס"ק ה), אשר נראה בדבריו שכתב את ענין השולחן לענין אכילה ולא לענין שינה, ובפרט שמפורש במג"א (סי' ט) שמוחר להוציא את השולחן מהסוכה בשעת השינה.

אמנם, למעשה מובא שהחפץ חיים עצמו הקפיד שיהיה השולחן בסוכה בשעה שישן (מועדים ומננים ח"א סי' פז חז"ח סי' פז, הוט שני סוכות פ"יב סי' ה, ביצהק יקרא). אכן בביאור הנהגתו זו הסביר החפץ חיים (מועדים ומננים שם), שכיון שלפי הרמ"א צריכה להיות הסוכה כדירה, הראויה הן לשינה והן לאכילה, יש להקפיד שתהיה כדירה עם שלחן אף בשעה שישן, וכן מפורש בדברי רש"י (ספר פרדס הגדול סי' לט) שאין לרור בסוכה שאין בה שולחן ומיטה, כיון שבכך נחשבת היא כדירה [ולא ביאר מדבריו באן שצריך שולחן בסוכה משום שמא ימשך, וביאור הפוסקים הנ"ל שלא התכוין לרבר זה, שהוא טעות סופר. אכן, בספר ביצהק יקרא (באן) מובא בשם הגרש"ז אויערבך שהחפץ חיים אמר שמקפיד להניח את השולחן משום שכך כתב במשנ"ב].

אכן, הגר"י קרליץ (שם) ביאר בכוונת המשנ"ב, שאין כוונתו שצריך שיהיה השולחן בסוכה בפועל, אלא רק שצריכה להיות גודל שראויה להכניס בה שולחן באופן שאין חשש שיגדר אחריו [ומה שנהג כן הח"ח אינו מהטעם שכתב במשנ"ב, וכ"ל], וראה הגדות

הררי קודש על מקראי קודש (סוכות ח"א סי' לה הע' 4).

[משנ"ב ס"ק כט]

יָקַל אֲנִי הַדַּעַת מִצְטַעְרִין בְּנֵהָ⁽²⁵⁾.

25) וכן לענין אדם זקן שיש לו דברים המצטעים אותו מחמת גילו, כתב הא"א (בוטשאטש, שם) שמשערים את הצער לפי בני גילו האם גם מצטערים כמותו. ובענין האופן לשער את הצער בו נפטר אדם מלשבת בסוכה, ראה מה שכתבנו לעיל (סי' תרלט ס"ק ג).

[משנ"ב ס"ק לא]

כְּדֵי לְקַיֵּם אֶת הַמִּצְוָה⁽²⁶⁾ וכו', או אֶפְלוּ בְּיוֹם-טוֹב⁽²⁷⁾ וכו', או צִלְיָהּ יִשְׁעָאָל בְּיוֹם-טוֹב שְׁנִי⁽²⁸⁾.

26) אמנם, לגבי הליכה לסוכת חבירו בשאין בסוכתו נר ויש לו צער לאכול בסוכת חבירו, כתב לעיל (סי' כב) שפטור אף על פי שמבואר שם [בשם הח"י אדם] שיש בידו אפשרות לישב את דעתו ולקיים את המצוה שם בשמחה.

27) ובליל י"ט, כתב לעיל (סי' עא ס"ק יא) שאין לו דין אונן, מפני שאין דרך לקבור בלילה [בזמננו], ואינו כימות החול, שבהם יש דין אוננות בלילה.

28) אמנם, לעיל (סי' עא ס"ק יא וסי' תקמח ס"ק כ) כתב שאף אם אין בדעתו לקבור ביום טוב שני, מ"מ דינו כאונן, כל שיש בידו אפשרות לקבור ביום זה.

[שעה"צ ס"ק מז]

הַכֶּסֶה יִצְבֹּר בְּקִיָּם וְעֵשָׂה בְּשֵׂאֵבֶל חוּץ לְסֶכֶה⁽²⁹⁾.

29) אמנם, לענין אכילה בלא ברכה ראשונה, כתב במשנ"ב לעיל (סי' עא ס"ק ד) שאונן אוכל בלא ברכה, אף שהוא אוכל בקום ועשה [וראה מה שכתבנו שם]. אכן, יש לומר שאכילה בלא ברכה אינה מעשה שאסור בעצמותו, אלא רק שחסרה לו את הברכה שלפניה, כמבואר במרחמי שדה (ברכות לה, א) ובשו"ת מנחת שלמה (קמא סי' יח אות ט), מה שאין כן אכילה מחוץ לסוכה, שנחשבת מעשה איסור [ראה משנ"ב לעיל (סי' ה)].

[שעה"צ ס"ק מח]

מִכָּל מְקוֹם צָרִיף לְעַל יְדֵיהּ, וְלֹא יִכְרֹךְ יַעַל גְּטִילֵת יְדָיִם⁽³⁰⁾.

30) וכן כתב להלכה במשנ"ב לעיל (סי' עא ס"ק ד).

[משנ"ב ס"ק לב]

יִמְרִי שְׁשָׂא עָרֵב הַרְגֵּל⁽³¹⁾.

31) ולעיל (סי' תקמו ס"ק ט) הביא בשם המג"א שבמדינותנו המנהג שלא לישא אשה בערב יום טוב אפילו בשחרית [וראה שם (סי' י) טעם הרב, אך מ"מ הוסיף שאם יש צורך גדול אין להחמיר בזה].

